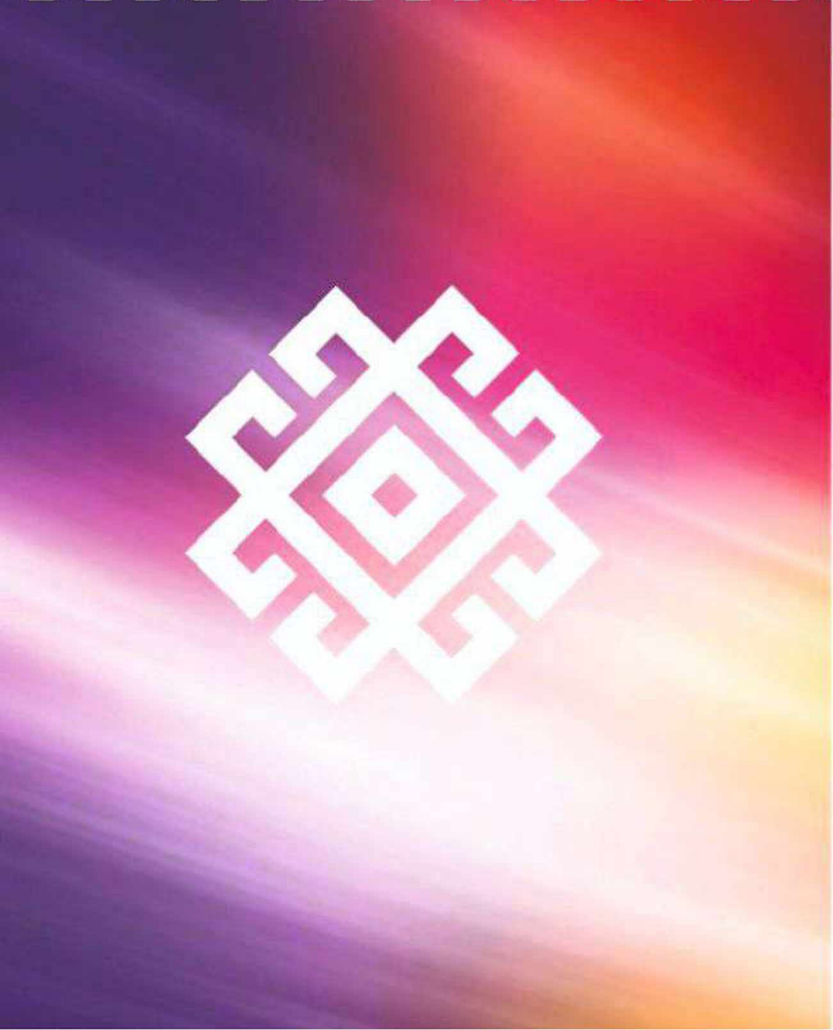

№3
2024

ЎЗБЕКСТАН МАМЛЕКАТЛИК КОНСЕРВАТОРИЯСИ
НОКИС ФИЛИАЛИ

MUSIQ VA SAN'AT AJBO KOTNOHAB | БЕСТННН КУЗННН Н НОКНСТБА | BULLETIN OF MUSIC AND ART

MUZÍKA HÁM KÓRKEM ÓNER XABARSHÍSÍ

ILIMY - METODIKALÍQ JURNAL

**ÓZBEKSTAN RESPUBLIKASÍ JOQARÍ BILIMLENDIRIW,
ILIM HÁM INNOVACIYALAR MINISTRILIGI**

ÓZBEKSTAN RESPUBLIKASÍ MÁDENIYAT MINISTRILIGI

**ÓZBEKSTAN MÁMLEKETLIK KONSERVATORIYASÍ
NÓKIS FILIALÍ**

**MUZÍKA HÁM KÓRKEM ÓNER
XABARSHÍSÍ**

Ilimiy-metodikaliq jurnal

MUSIQA VA SAN'AT AXBOROTNOMASI

Ilmiy-uslubiy jurnal

ВЕСТНИК МУЗЫКИ И ИСКУССТВА

Научно-методический журнал

BULLETIN OF MUSIC AND ART

Scientific-methodical journal

№ 3/2024

QARAQALPAQSTAN RESPUBLIKASÍNDAGÍ BIRINSHI FLEYTA ATQARÍWSHÍSÍ

Abdikarimova I.

Ózbekstan mámleketlik konservatoriyası Nókis filiali

Annotaciya: Bul maqalada Qaraqalpaqstandaǵı birinshi fleyta atqarıwshısı bolǵan Allamurat Koshımbetovtıń ómiri jolı, ustazlıq jolı, tar ásbabınıń dúnyaǵa keliwi hámde basınan keshirgen keshirmeleri haqqında sóz etilgen.

Gilt sózler: muzika, oqıwshı, mektep, Konservatoriya, ustaz, fleyta, rubab, tar.

Аннотация: В данной статье рассказывается о жизненном пути Алламурата Кошымбетова, который был первым флейтистом в Каракалпакстане, пути преподавания, а также о горестях, которые он пережил при рождении струнного инструмента.

Ключевые слова: музыка, студент, школа, Консерватория, учитель, флейта, ревень, тар.

Annotation: This article talks about the life path of Allamurat Koshymbetov, who was the first flute player in Karakalpakstan, the path of teaching, and the sorrows he experienced during the birth of the string instrument.

Key words: music, student, school, Conservatory, teacher, flute, rhubarb, tor.

Qaraqalpaq kórkem óneriniń payda bolıwı, hám búgingi kúnge shekem jetip keliwi, birneshe dáwirlerdi óz ishine aladı. Qaraqalpaq muzıka ádebiyatı kórkem óneri erte dáwirde payda bolǵan. Mámleketimiz rawajlanıwınıń házirgi basqıshında bárshe jónelisler qatarında muzıka kórkem óneriniń rawajlanıwı hám bir qansha sol qatardaǵı jumıslar ámelge asırılmaqta. Atap aytqanda, prezidentimiz alıs aymaqta jasawshı puqaralardı, mádeniy dem alıw xızmetlerin kórsetiw dárejesin asırıw maqsetinde,

teatr, muzikalı kesheler yamasa tamasha tádbirlerin dizimli ráwishte jolǵa qoyıw, tiykarında hám de sol jaslardı turaqlı sabaqlıqlar menen támiynlew maqsetinde dástúr hám ilajlar alıp barılmaqta. Usı maqala qaharmanı haqqında aytatuǵın bolsaq, ol Qaraqalpaqstan Respublikasındaǵı birinshi fleyta atqarıwshısı esaplanadı.

Allamurat Koshımbetov 1949-jılı 15-martta Túrkmenshan Respublikası Góne Úrgenish rayonında dúnyaǵa kelgen. Milleti ózbek. Ata-babaları ápiwayı adamlar bolıp, shańaraq aǵzaları yaqı, ata-babalarında muzıka atqarıwshıları bolmaǵan. Allamurat shańaraǵındaǵı eń birinshi muzıka atqarıwshısı esaplanadı. Ákesi Qurbaniyazov Koshımbet hám anası Lepesova Xalima awıl xojalıǵında jumıs islegen. Qurbaniyazovlar shańaraǵında 8 perzent bolǵan, solardan Allamurat 6-perzent, shańaraq aǵzalarınan tek Allamurat ǵana muzıka jónelisin tańlaǵan. Kishkene Allamurat jaslayınan muzıkaǵa qattı qızıǵıwshań hám tapalshań insanlardan biri bolǵan, sol jıllarda televizor bolmaǵanlıqtan, radio arqalı, muzıka atqarıwshılarınıń atqarǵan shıǵarmaların esitken. 1955-jılı 6 jasınan baslap, Úrgenish qalasındaǵı 12-sanlı mektepke barıp, sol jerde tálim ala baslaydı, mektepte oqıy baslaǵannan paxtaǵa barǵan. Dúkanlarda muzıka áspablardı bolmaǵanlıqtan, qol óneri yaǵnıy ustashılı penen jumıs isley baslaydı. 10-12 jasınan baslap, “Tar” ásbabın isley baslaydı, oǵan jaqınnan járdem bergen Nájim baqsı edi. Koshımbetov hár kúni tar ásbabın úy aldında oynar edi, sol waqıtlarda, Nájim baqsı atlı kisi gúzetip otırǵan. Allamurat baqsılardıń atqarǵan shıǵarmaların erkin atqara alǵan, onıń bul talantın kórgen Nájim baqsı hayran qalǵan hám onıń ákesine, “balań kelsin quday bergen talant” degen, hám barǵan waqtında, qashqar rubab ásbabında oynay baslaǵan. Qashqar rubab ásbabı jeńil bolǵan, al ózi islegen tar ásbabı bolsa 4-5 kg ǵa shekem bolǵan. Mektep paxtasınan qolı bos bolmay qalǵan waqıtlarda, sharshasada uyıqlamaw tar ásbabın islegen. Bir saparı keshte tar ásbabın islep atırǵanda uyıqlap qalıp ókpe keselligine ushıraydı, emlewshanada qısqa waqt dawamında emlenip shıǵadı. Emlenip shıqqannan soń Nájim baqsı hám onıń balası menen birgelikte Tashkenttegi Respublika muzıka mektep

internatına baradı, Nájim baqsınıń balası bolsa dáp ásbabın shertip jaqsı

meńgeretuǵın edi, sol waqıtta Allamurat Koshımbetov mektepte 8-klass bolǵan, hám Tashkentte muzıka mektep internatına 8-klasqa qabıllaydı, hám fleyta ásbabında oqıydı. Birinshi ustazı Balkeevte oqıǵan. Ol jerdi tabıslı tamamlap, Ózbekstan Mámleketlik

Konservatoriyasına oqıwǵa kiredi, hámde birinshi oqıtqan ustazınan sabaq aladı. Koshımbetov Ózbekstan Mámleketlik Konservatoriyasında 5-kurs waqtında hayalı yaǵnıy ómirlik joldası Alimova Roza menen qarındası arqalı tanısadı. Qarındası Góne Úrgenish qalasındaǵı medicina klasında oqıytuǵın edi. Allamurattıń ómirlik joldası bolsa, qarındası menen bir jóneliste tálim alǵan. Koshımbetov sol jılı Konservatoriyanı tabıslı tamamlap Nókiske keledi.

Nókiske kelip, 1971-jılı “Nókis muzıka hám xoreografiya mektebine” jumısqa kiredi, hám yarım jumıs waqtında teatrda jumıs isley baslaǵan. Allamurattıń shańaraǵında 4 perzent bolıp, olar Baxtiyar, Dáwletyar, Feruza hám Amangúl Koshımbetvolar. Perzentlerinen Amangúl Koshımbetova muzıka tarawında oqıp házirgi kúnde Esjan baqsı atındaǵı muzıka mektebinde fortepiano ásbabında sabaq berip kelmekte. Al, basqa perzentleri bolsa muzıka tarawı qaniygesi emes. Koshımbetov oqıp júrgen waqıtlarında shet el saparlarına bargan, atap aytatuǵın bolsaq: Rossiya, Qazaqstan, Pribaltika, Tájikstan, Ózbekstan hám taǵı basqaların sol qatarda mısal etip alsaq boladı. Eń birinshi shákirti Yańgıbaev Orazınyaz, jáne de sol qatardaǵı shákirtlerinen Xabipov Miyras teatrda orkestrda birinshi fleytada atqarıwshısı, ekinshi fleytada bolsa, Orazbaev Axmet atqaradı. Koshımbetov ómiri dawamında 100 den aslam shákirtler tayarlaǵan, onıń shákirtleri orıs, ózbek, káris hám basqada millet wákilleri bolǵan. Házirgi kúnde Ózbekstan Mámleketlik Konservatoriyasında 3 oqıwshısı, Ózbekstan Mámleketlik Konservatoriyası Nókis Filialında bolsa 4 oqıwshısı tálim almaqta.

Paydalanilgan ádebiyatlar:

1. Charshemov J. Problems of Using Karakalpak Folklore in Composers //Vital Annex: International Journal of Novel Research in Advanced Sciences. – 2023. – T. 2. – №. 3. – C. 270-273.
2. Charshemov J. A REVIEW OF MARKABAY JIEMURATOV'S WORK //Modern Science and Research. – 2023. – T. 2. – №. 10. – C. 818-821.
3. Niyazbaeva A., Kamalova G. ÓZBEKISTON XALQ BAXSHISI QALLIEV TENELBAY GENJEBAEVICH IJODI //Общественные науки в современном мире: теоретические и практические исследования. – 2023. – Т. 2. – №. 7. – С. 22-24.
4. Begis P., Kamalova G. M. SÓNBS JULDIZ //ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ. – 2023. – Т. 32. – №. 2. – С. 55-59.
5. Aysawle J., Kamalova G. M. SAHRA BÚLBÚLI ROZA QUTEKEEVA //ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ. – 2023. – Т. 32. – №. 2. – С. 60-66.
6. Dauletbaeva G., Kamalova G. A SHINING STAR //Modern Science and Research. – 2023. – Т. 2. – №. 10. – С. 880-884.
7. Segizbaeva G., Kamalova G. M. DEVELOPMENT OF THE ORCHESTRA OF MUSICAL INSTRUMENTS IN KARAKALPAKSTAN //Modern Science and Research. – 2023. – Т. 2. – №. 10. – С. 875-879.
8. Niyazbaeva A. J., Kamalova G. M. CHANQOVUZ MUSIQA ASBOBI VA UNING TURLARI //Journal of Integrated Education and Research. – 2023. – Т. 2. – №. 1. – С. 26-30.

9. Kamalova G. M. et al. QARAQALPAQTIN' BAY MIYRASI //ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ. – 2023. – Т. 32. – №. 2. – С. 52-54.
10. Kamalova G. M., Axmetovna M. A. QOBIZ HAM JIRAWSHILIQ DASTURLERIN SAQLAW //Лучшие интеллектуальные исследования. – 2023. – Т. 9. – №. 1. – С. 123-126.
11. Kamalova G., Akhmetovna M. A. THE LEGACY THAT HAS COME DOWN TO US AS “JETI ASIRIM” //Лучшие интеллектуальные исследования. – 2023. – Т. 9. – №. 1. – С. 117-122.
12. Kamalova G. M. et al. OZBEKSTAN XALIQ BAQSISI GAYRATDIN OTEMURATOV //TADQIQOTLAR. – 2023. – Т. 25. – №. 1. – С. 40-42.
13. Kamalova G. M. et al. OZBEK MUZIKASINDA BALALAR FOLKLORI //Journal of new century innovations. – 2023. – Т. 39. – №. 2. – С. 85-87.
14. Тажетдинова С. М., Худайбергенова Г. Ж. Формирование музыкальной культуры студентов //Молодой ученый. – 2018. – №. 47. – С. 380-382.
15. Тажетдинова С. М. Народные песни как фактор развития личности учащихся //Вестник Курганского государственного университета. – 2018. – №. 3 (50). – С. 62-62.

MAZMUNÍ

MUZÍKATANÍW

1	Allanbaev R.O. QOSÍQSHÍLIQTÍN BÚGINGI KÜNDEGI ÁHMIYETI.....	3
2	Kulchigayeva M. QORAQALPOQ XALQ QO‘SHIQLARINING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI HAQIDA	10
3	Charshemov J., Muratbaeva R. JANA RUXTAGÍ XALÍQ QOSÍQLARÍ.....	16
4	Charshemov J. XVI-XVII ASRLARDA BALETNING YEVROPADA KLASSIK RAQS TURI SIFATIDA RIVOJLANISHI	22
5	Abatbaeva R. QORAQALPOQ MUSIQA SAN‘ATIDA SYUITA JANRINING RIVOJI.....	28
6	Rasbergenova X.S. MUSIQANING INSON SALOMATLIGIDAGI O‘RNI VA AHAMIYATI.....	38
7	Abdisultanov J. QARAQALPAQ MUZÍKASINDAGÍ JANRLÍQ ÓZGESHELIKLER (QARAQALPAQ MUZÍKALÍ DRAMALARDÍN PAYDA BOLÍWÍ HÁM RAWAJLANÍWÍ).....	43
8	Charshemov J., Orazalieva G. BAROKKO DÁWIRINÍN GARMONIYASÍ.....	49
9	Zuxurov M. VIOLONCHEL SAZ ASBABINÍN KELIP SHÍGIWI, ORKESTR HÁM KAMER ANSAMBLERINDE TUTQAN ORNI.....	54
10	Uzoqov D.S. UYG‘UR MUSIQALI TEATRINING MARKAZIY OSIYODA PAYDO BO‘LISHI.....	59

KÓRKEM ÓNER

11	Mamutov P.A. KOMPOZITOR HIKMAT RAJABOV ÓMIRI HÁM DÓRETIWSHILIGI HAQQÍNDA.....	65
12	Abdikarimova I. QARAQALPAQSTAN RESPUBLIKASINDAGÍ BIRINSHI FLEYTA ATQARÍWSHÍSÍ.....	71
13	Sobirjonov A. O‘ZBEK OPERA XONANDALIGIGA VA MILLIY QO‘SHIQCHILIGIGA ERGASH YO‘LDOSHEVNING QO‘SHGAN HISSASI.....	76
14	Saidxonov A.S. XX ASR YANGI VENA MAKTABI IJODKORLARI TARIXNING YANGICHA KO‘RINISHI.....	80
15	Dauletbaev T.Q. QORAQALPOQ BAXSHICHILIK SAN‘ATINING RIVOJIDA G‘AYRATDIN UTEMURATOVNING MEHNATLARI....	90
16	Matimuratov S. QARAQALPAQ KÓRKEM ÓNERINDE XOSH HAWAZ BÚLBÚL TAMARA DOSHUMOVANÍN TUTQAN ORNÍ...	95
17	Ońgarbaeva L. CHANG SAZ ÁSBABINÍN TARIYXÍ HÁM USTAZ ATQARÍWSHÍLARÍ.....	100
18	Sharipov A.Sh. XONANDALIKDA IJROCHILIK TAMOYIL VA ME‘ZONLARI.....	106

MUZÍKA PEDAGOGIKASÍ

19	Rajabov X.J. QASHQAR RUBABI BASLANG'ISH SABAQ BARISINDAGÍ TÁLIM MASHQALALARI TIYKARINDA.....	110
20	Abatbaeva U.A. ART-PEDAGOGIKALIQ HÁM ART-TERAPEVTIKALIQ TEXNOLOGIYALAR TIYKARINDA BASLANG'ISH KLASS OQIWSHILARIN ESTETIK TÁRBIYALAW MODEL.....	118
21	Jumaniyazov O'. O'QUVCHILARGA XALQ CHOLG'ULARINI O'RGATISHDA SHARQ ALLOMALARI MUSIQIY RISOLALARINING AHAMIYATI.....	125
22	Любимцева В.С. ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ – ВАЖНОЕ УСЛОВИЕ ДЛЯ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО МАСТЕРСТВА ПРЕПОДАВАТЕЛЯ.....	131
23	Matjanova M. OQÍWSHÍLARDÍ ESTETIK TÁRBIYALAWDA ÁMELIY QOLLANIW METODLARÍ, FORMA HÁM QURALLARI...	136
24	Jumabaev A. NOTA OQIW TÁJIRIYBESINDE ATQARIWSHILIQ KÓNLIKPELERIN ÓZLESTIRIW HÁM QÁLIPLESTIRIW.....	143
25	Раджабова Н. АКТИВИЗАЦИЯ ТВОРЧЕСКИХ НАВЫКОВ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ИНТОНАЦИОННЫХ ОСОБЕННОСТЕЙ МЕЛОДИИ В МЕТОДИКЕ ПРЕПОДАВАНИЯ СОЛЬФЕДЖИО....	149
26	Mutalov D.A. YOSHLARNING MA'NAVIY SHAKLLANISHIDA MUSIQANING O'RNI.....	154

JÁMIYETLIK-GUMANITAR PÁNLER

27	Palimbetov K.S. QARAQALPAQ XALÍQ DÁSTÚR FOLKLORÍNÍN ÚYRENILIW MÁSELESÍ.....	160
28	Bekbergenova Z. 1990-2000-JÍLLARDAĞÍ QARAQALPA AMATURGIYASÍ HAQQÍNDA	168
29	Marziyayev J.K. EKOLOGIK MADANIYAT VA UNI SHAKLLANTIRISH: EKOLOGIK MUAMMONI OLDINI OLISHNING BIR USULI SIFATIDA.....	176
30	Sadenova G.P. KÓRKEM SHÍĞARMALARDA EPITETTÍN QOLLANÍLÍW ÓZGESHELIKLERI HÁM USÍLLARÍ.....	181